

mer dat de corrector zoo slecht heeft opgepast: „der EHEVALIER'sche Eremometer” (p. 27), BÜCHNER (p. 62); „muren van 1 c.M. dikte” (p. 72); „Abtrittsgasse” (p. 79); aanhaling van p. 4, inplaats van p. 78 (p. 82); enz. Voorts ook schrijffouten, zooals: „vaten, die een minimum spec. gewicht moeten bezitten (p. 50); het water in de stilstaande vijvers, in plaats van het stilstaande water in de vijvers (p. 59); enz.

Ik onthoud mij van een volledige uiteenzetting mijner meening betreffende de gebreken der Epidemiewet, ook omdat de berichten der Dagbladen aangaande de jongste besprekingen in de Geneeskundige bladen geen volkomen betrouwbare, of in elk geval zeer onvolledige verslagen zijn. Dr. R. H. SALTET zal deze beraadslagingen zeker wel in dit *Tijdschrift* vermelden. VAN OVERBEEK DE MEIJER.

INGEZONDEN.

Geachte Redacteur!

In antwoord op het ingezondene van den Heer E. J. DE VRIES, verzoek ik U het volgende te plaatsen.

Dat ik door mijn Stout schrijven op eenige der 700 geneeskundigen een minder aangename indruk zou maken, betwijfelde ik niet. Dat die indruk zich evenwel zou openbaren in invectieven, waarop de Heer DE VRIES uwe lezers onthaalt, kon ik niet verwachten. Dat hij evenals misschien anderen verkeerd gelezen heeft evenmin.

„Het stukje van collega DE JAGER tegen dat Stout (VAN VOLLENHOVEN) is, „kortweg, een stout stuk”. Alsof ik zelfs met een enkel woord tegen Stout, door wien ook bereid geschreven had!

Van den Heer W. HOVY ontving ik een uitvoerig schrijven over deze zaak. Ook deze, naar ik meen hoofd der firma VAN VOLLENHOVEN, scheen in het denkbeeld te verkeerden, dat ik een aanval op het door die firma bereide Stout zou doen. Hij schreef mij er bij, dat hij gemeend had tot deze wijze voor reclame te moeten overgaan, omdat andere fabrikanten van Stout vóór hem zoo gehandeld hadden, en voor de aanbeveling van het door hem bereide Stout onderteekeningen van geneeskundigen gevraagd en verkregen hadden. Wanneer dit nu werkelijk het geval is — VAN VOLLENHOVEN's reclame was de eerste, die mij onder oogen kwam — geldt zoowel mijn vorig als dit schrijven ook hen, op het gevaar af, dat ik door de Heer DE VRIES met nog andere vechtersbazen als de reeds door hem genoemde vergeleken zal worden.

Ik kon de firma VAN VOLLENHOVEN onmiddellijk in particulier schrijven geruststellen, dat mijn artikeltje niet op hun *fabrikaat* betrekking had, maar op de *reclamen*. En tevens, dat ik het dier firma niet ten kwade kan duiden, dat ze van hetzelfde middel gebruik maakte als haar concurrenten,

Mijn schrijven was gericht aan de geneeskundigen, die die reclame onderteekenden. De Heer w. HOVY zendt bij bovenbedoeld schrijven copie van een schrijven, dat hij ontvangen had van een onzer meest en best bekende hoogleeraren. Ik twijfel niet, of de Heer DE VRIES zal dit schrijven ook gelezen hebben. Daar het tamelijk juist mijn gevoelen in dezen uitdrukt, deel ik den hoofdzakelijken inhoud mede.

„Wanneer Uw verzoek om een verklaring aangaande de goede eigenschappen van het door U bereide Stout *niet bestemd is voor de reclame*, geef ik U „gaarne verlof om mijn naam op de lijst te plaatsen”. Zoo ongeveer.

Maar daaraan had die firma VAN VOLLENHOVEN niets, daar de onderteekeningen juist gevraagd werden voor de reclame.

Al betuigt de Heer DE VRIES nu ook herhaaldelijk, dat het er hem niet om te doen geweest is, „om VOLLENHOVEN geld in den zak en het publiek „Stout in de maag te stoppen” en „dat het er niet om te doen was voor die „firma reclame te maken”, dit resultaat wordt toch door middel van de onderteekeningen bereikt. En de onderteekenaars konden weten, dat het daarom te doen was. De bedekte verwering, alsof ik geïnsinueerd zou hebben, dat de onderteekenaars persoonlijk belang bij de zaak zouden hebben, laat ik voor hetgeen ze is.

Tegen het medewerken aan de reclame door ons geneeskundigen is mijn schrijven gericht. Laat elk in zijn kring aan zijn patiënten voorschrijven en aanbevelen, wat hem nuttig schijnt. Tot nu toe hebben de geneeskundigen in ons land zich met enkele uitzonderingen aan dezen regel gehouden. De Stout-reclames vormen een slecht precedent voor mogelijke volgende. Daarop de aandacht te vestigen was het voornaamste doel van mijn schrijven.

Maar bovendien zie ik in dergelijke reclames een groot kwaad. Stout bezit „versterkende eigenschappen”, 700 geneeskundigen getuigen dit, dus zal het wel zoo zijn. Maar ik wijs er in de eerste plaats op, dat „versterkende „middelen” in de oogen van het publiek dikwijls iets geheel anders zijn dan voor ons medici. In het door den Heer DE VRIES onder 2^o aangehaald voorbeeld begaat hij eenigszins dezelfde fout. Hij laat melk en stout gebruiken en vindt, dat de Stoutdrinkers meer in lichaamsgewicht toenemen dan de melkdrinkers. Wat bewijst dit voorbeeld op zich zelf anders dan hetgeen wij allen kunnen weten, dat nl. *bij voldoende voeding* het gezonde lichaam eerder vet aanzet bij biergebruik dan bij melkgebruik? Men behoeft waarlijk niet naar Beieren te reizen om hiervan overtuigd te worden.

Ik ontken niet, dat collega DE VRIES veel succes van Stout gezien heeft en dat de Stoutkinderen werkelijk sterker werden dan de melkkinderen. Maar uit zijn schrijven blijkt dit niet. Ik acht dit bovendien bezijden de quaestie, dat de voortreffelijkheid van VAN VOLLENHOVEN'S Stout boven andere Stout of Stoutbieren moest aangetoond worden om de reclames te rechtvaardigen of te vergoelijken.

Maar zelfs wanneer hij dit bewijs geleverd had, zou mijn bezwaar tegen de reclame, of liever tegen de daarbij verleende hulp van geneeskundigen blijven bestaan.

Vetmesten en versterken zijn althans in mijnen omtrek voor het groot publiek dikwijls woorden van dezelfde beteekenis. Niet altijd! Men kan

bijv. corpulente menschen, zoo corpulent, dat hun spierstelsel in de vetmetamorphose schijnt te deelen, die zich tengevolge daarvan zeer zwak gevoelen, Stout zien drinken om zich te versterken! 700 geneeskundigen en meer hebben immers het gebruik aangeraden wegens de *versterkende eigenschappen*. Ik laat het aan den lezer over dit voorbeeld aan te vullen. Ik twijfel niet of velen zullen het met mij eens zijn, dat er zich vele gevallen kunnen voordoen, waarin Stout gecontraïndiceerd is. Nog eens: de reclame is bestemd voor het groote publiek. Dat groote publiek gebruikt in den regel „versterkende” middelen buiten den geneesheer om.

Van alle Stout, die geconsumeerd wordt, wordt waarschijnlijk niet meer dan $\frac{1}{10}$ gedeelte op raad van den geneesheer gebruikt. En de geneeskundigen, die de reclame ondertekenden, droegen mede schuld, dat $\frac{9}{10}$ gebruikt en *misbruikt* wordt. Quod delitanti reges enz.

Zoo wordt ook aan kinderen ter versterking Stout gegeven. Aan gezonden en zieken. En op het gevaar af, weder de boosheid van collega DE VRIES op te wekken, acht ik het in het algemeen verkeerd aan kinderen alcoholica te geven. Uit de vragen, die door den Volksbond aan onze meest bekende geneeskundigen voorgelegd zijn en die door dezen beantwoord zijn, maak ik op, dat de corypheeën van ons gild in ons land dit met ons eens zijn. Nu zijn de Stoutbieren alcoholische dranken, zij het ook met meer of minder gehalte en zij het ook, dat VAN VOLLENHOVEN'S Stout uitmunt door laag gehalte.

Ik wil daarmee al weër niet ontkennen, dat in sommige ziekelijke omstandigheden Stout nuttig kan werken. Ik laat dat geheel over aan ieders individuëele opvatting. Maar aan gezonde kinderen boven hun goede voeding Stout te geven ter „versterking” acht ik verderfelijk. En even verkeerd acht ik het om aan ziekelijke kinderen, die misschien behoefte hebben aan heel iets anders, aan lucht en beweging, ook ter „versterking” Stout te geven.

Dit doet geen verstandig geneesheer, maar de 700 en meer, die de reclames ondertekenden, dragen een deel van de schuld, dat het publiek zoo handelt. Zonder het te willen, doen ze met hun eenvoudige handtekening, in mijn oogen, veel kwaad. Dit kwaad zullen alle klassen der Maatschappij ondervinden, maar in het bijzonder onze arbeidersklasse, vooral dat gedeelte, dat buiten aanraking blijft van arbesturen of bedeeing van welken aard ook. Voor de zwakke of sukkelende leden hunner familie zullen ze het „versterkende” Stout koopen, buiten den geneesheer om, terwijl het daarvoor uitgegeven geld dikwijls zooveel beter besteed kan worden. Want al is het ook waar, dat VAN VOLLENHOVEN'S Stout, zooals een collega mij schreef, veel goedkooper is dan het vroeger door hem uit Engeland ontbodene — een duur voedingsmiddel zal het wel altijd blijven, al is het dan ook goedkoop in die gevallen, waar geneeskundigen het gebruik van Stout wenschelijk vinden.

Op zichzelf beschouwd is de verklaring tamelijk onnoozel. Van nagenoeg alles, wat de menschen consumeeren, kan verklaard worden, dat het *versterkende eigenschappen* bezit.

Daar het mij nu bekend is, dat er buiten de 700 ondertekenaren vele geneeskundigen in ons land zijn, misschien wel meer dan 700, die er evenzoo over denken als ik, heb ik gemeend goed te doen door dit punt in het *Tijdschrift* ter sprake te brengen.

Ik hoop, dat het er toe leiden mag, dat geneeskundigen zich in het vervolg eens zullen bedenken, voordat ze door hun naam reclame helpen maken voor middelen, hoe goed ze deze ook mogen achten in bijzondere gevallen.

Waarschijnlijk heeft de vorm van mijn vorig artikeltje den Heer DE VRIES zoo boos gemaakt. „Ik ben één der 700, ik werd aangevallen, ik zal een „afstraffing geven”, zoo zal waarschijnlijk zijn gedachtengang geweest zijn.

Ik hoop, dat hij na dit meer uitvoerig schrijven over den vorm zal heen zien en meer op den inhoud letten. Bij verschil van gevoelen behoeven wij elkander immers niet dadelijk bij de haren te pakken!

Ternaard, 26 Januari 1896.

Dr. DE JAGER.

BERICHTEN.

BUITENLAND.

NEW-YORK. — **De kinetograaph.** Volgens *The Med. Record*, p. 21, wordt in een Fransch blad het denkbeeld geopperd, den *kinetograaph* aan het geneeskundig onderwijs dienstbaar te maken. Zeker zou het voor den klinicus veel waarde hebben, zoo hij de bewegingsstoornissen, die hij wenscht te demonstreeren, ook na het vertrek van zijn patiënten kon laten zien. Ook zouden merkwaardige gevallen in groot aantal gereproduceerd, en zoodoende voor de studie op verschillende plaatsen dienstbaar gemaakt kunnen worden.

— **Dokter's baard.** Een Amerikaansch geneesheer wijst, niet zonder recht, op het gevaar, dat de baard van een dokter zoowel voor hemzelf als voor zijn gezin en zijn patiënten medebrenkt. Vooral moest de chirurg zijn baard snoeien. *The med. Rec.* heeft in vroeger tijd ook een aanval op den baard gedaan, maar kreeg het toen zoo te kwaad met een aantal bewonderaars van hun eigen whiskers, dat het blad den strijd heeft opgegeven.

— **Het water en de geneeskunst.** *The Med. Record*, p. 72, haalt een artikel aan, waaruit blijkt, dat het voor drie eeuwen eenigen moed moet gekost hebben, het drinken van water aan te bevelen. Een enkele durft beweren, dat het ongestraft kan geschieden, mits men er in zijn jeugd mede begint, zooals het voorbeeld van sommige arme lieden aantoon. Toch zegt die Schrijver, dat in het water de oorzaak van verschillende ziekten gelegen is, zooals opzwellings van lever en milt. Hoewel van tijd tot tijd merkwaardige voorbeelden voorkwamen, dat waterdrinkers gezond waren, wordt nog in 1622 nadrukkelijk gezegd, dat het water bij bewoners van koude landen den eetlust schade doet, de natuurlijke warmte verwoest, de kracht van de maag vernietigt en zoodoende de oorzaak is van allerlei euvel.

— **De vruchtbaarheid van Europa.** Drie Fransche dames, zusters, hebben te zamen 70 zwangerschappen doorgemaakt, en daarvan 17-maal geaborteerd. De oudste bracht op het einde van haar 24ste zwangerschap twee-